

การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษา
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
Development of Components and Indicators for Safe Educational Institutions
of Basic Educational Institutions in the Lower Northeastern Region 1

วาชีนี บุญญาพวงค์* สมบูรณ์ ตันยะ** และ สรวงพงค์ ชวนชม***

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*, **, ***

Wachinee Boonyapapong* Somboon Tanya** and Sanguanpong Chuanchom***

Faculty of Education Vongchavalitkul University*, **, ***

Corresponding author E-mail: wachi9585@gmail.com

(Received: March 14, 2024; Revised: April 11, 2024; Accepted: April 18, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนางค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ รักษาการในตำแหน่ง ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 465 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อ พิจารณาจัดกลุ่มตัวบ่งชี้ให้ถูกต้องโดยยืนยันจากค่าสถิติ เพื่อลดจำนวนตัวแปรของตัวแปรย่อย และหมุนแกนแบบตั้งฉากด้วย วิธีแวนริแมกซ์ จากนั้นได้นำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการดำเนินการข้างต้นมาสร้างแบบสอบถาม และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ได้รับรางวัล สถานศึกษาปลอดภัย อย่างน้อย 1 ครั้ง ในรอบ 10 ปี จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ ($\mu = 3.51$) โดยใช้สถิติ t-test

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 72 ตัวบ่งชี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ ได้ร้อยละ 72.715 และจากการนำตัวบ่งชี้ที่ค้นพบไปทดสอบกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัดปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวบ่งชี้ และ สามารถยืนยันได้ว่าตัวบ่งชี้ ทั้ง 72 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพ

คำสำคัญ: องค์ประกอบและตัวบ่งชี้, ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย, สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

Abstract

This research seeks to 1) formulate components and indicators for secure educational institutions within the Lower Northeastern Region 1, 2) assess the structural reliability of these components and

indicators, and 3) evaluate the accuracy in accordance with the stipulated conditions of the components and indicators for secure educational institutions in the Lower Northeastern Region 1. The study's sample group comprised 465 school administrators or acting administrators from basic educational institutions in the Lower Northeastern Region 1 during the 2023 academic year. A multi-stage random sampling method was employed to develop a research instrument in the form of a 5-point Likert scale questionnaire. The expert-validated questionnaire got a reliability value of 0.98. Exploratory Factor Analysis was employed to evaluate and systematically categorize the indicators, validated by statistical metrics, to diminish the number of sub-variables, with Varimax Rotation utilized for orthogonal rotation. Subsequently, the identified indicators were utilized to formulate a questionnaire, which was disseminated to a designated group of school administrators from basic educational institutions in the Lower Northeastern Region 1, all of whom had received at least one Safe School Award in the past decade, comprising a total of 30 individuals. The data were evaluated by comparing the mean to the criterion ($\mu = 3.51$) by the t-test.

The study identified six components and seventy-two indicators for safe educational institutions in the Lower Northeastern Region 1, which account for 72.715 percent of the variation of the indicators. Furthermore, the assessment with the established group demonstrated statistically significant outcomes for each indication, validating that all 72 indicators are precise in accordance with the circumstances.

Keywords: Components and Indicators, Safe Educational institutions, Basic Educational Institutions in the Lower Northeastern Region 1

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 (2561) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของคนทุกช่วงวัยจากภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ และภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกยุคศตวรรษที่ 21 กอปรกับนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน ข้อที่ 1 ความปลอดภัยของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการมองเห็นภัยที่เกิดแก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกิดขึ้นซ้ำและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจในหลายปีที่ผ่านมา เช่น ภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก รวมถึงภัยที่เกิดจากโรคอุบัติใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นผลให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และสวัสดิภาพชีวิตของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2563 (กรมสุขภาพจิต, 2563) กล่าวว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลให้ประชาชน ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนอย่างมาก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบาย คือ มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ "วิถีคุณภาพ" มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบ และกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาจากภัยพิบัติและภัยคุกคาม ทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำส่งเสริม ความปลอดภัยสร้างความมั่นใจให้สังคม เพื่อคุ้มครองภัยแก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับ สุกัญญา พรน้อย (2562) ได้กล่าวว่า ความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะประสบ ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสุขและการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โรงเรียนเปรียบเสมือน บ้านหลังที่สองของเด็กนักเรียนที่มักใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่ง "โรงเรียน" ถือเป็นสังคม หนึ่งที่เด็กนักเรียนใช้ชีวิตและเวลาส่วนใหญ่คลุกคลีอยู่ในโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัย สำหรับเด็ก ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หากสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่ปลอดภัย จะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ที่ไม่คาดคิดได้ ดังนั้น ความปลอดภัยของนักเรียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ที่ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องให้ความสำคัญที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้อำนาจของตนเพื่อเพิ่มความปลอดภัยและให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด แก่โรงเรียน

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดสุรินทร์ ได้ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบกับสภาวะอากาศของพื้นที่เป็นแบบสะวันนา ตามการจำแนกเขตภูมิอากาศแบบ Koppen ซึ่งจะมีอากาศร้อน อุณหภูมิสูงตลอดปี มีฤดูฝนสลับกับฤดูแล้งอย่างเด่นชัด (สำนักงานศึกษาธิการภาค 13, 2565) ส่วนใหญ่ ฤดูแล้งจะมีมากกว่าฤดูฝน ทำให้พื้นที่มีอุณหภูมิสูง เกิดความแห้งแล้ง สามารถเกิดเหตุไฟไหม้ในบริเวณดังกล่าวได้ง่าย ซึ่งภัย ทางธรรมชาติเป็นอีกหนึ่งสาเหตุของการเกิดอัคคีภัย นอกจากนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับสถานการณ์ภัยทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและด้วยน้ำมือมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนและรัฐทุกประเภท ดังนั้น การสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียน เป็นบทบาทหน้าที่ ที่สำคัญที่สุด ที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ โดยต้องจัดให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครู เป็นผู้มึ ความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเพื่อคุ้มครองดูแลเด็กนักเรียน และสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีความใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน ดังนั้นในการสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียน จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดความปลอดภัย กับเด็กนักเรียนอย่างแท้จริง สถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กนักเรียนเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการสร้าง ความปลอดภัยในชีวิตของเด็กนักเรียน รวมทั้งการปกป้อง คุ้มครอง และช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากอันตรายต่าง ๆ ทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ การสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนย่อมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการรักษา ความปลอดภัยในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญ ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน นอกเหนือจากภาวะผู้นำด้านการบริหารสถานศึกษาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้บุตบงคับบัญชาได้ตระหนัก ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักเรียนโดยการคิดค้นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของ นักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ภายใต้การสนับสนุนและส่งเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งปัจจุบันทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

เพราะนักเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา จึงแสวงหาวิธีการที่ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และผู้เรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องของความปลอดภัย ให้ได้รับความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาปลอดภัย จึงทำการศึกษารายละเอียดประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อให้ได้องค์ประกอบของแต่ละองค์ประกอบ และแต่ละตัวบ่งชี้ เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการวางแผนการบริหารงาน ที่มุ่งพัฒนาให้เกิดความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2.2 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2.3 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาราชการในตำแหน่ง ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3,552 คน (สำนักงานศึกษาธิการภาค 13, 2565)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาราชการในตำแหน่ง ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2566 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสำหรับแบบสอบถามควรมีขนาดใหญ่ และจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสม โดยควรใช้กลุ่มตัวอย่าง 5 หน่วย ต่อ 1 ตัวแปร และขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมควรมีอย่างน้อย 100 คน (Hair et al., 2010 อ้างถึงใน ธวัชชัย สุนทรนนท์, 2565) ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนตัวบ่งชี้ 81 ตัวบ่งชี้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ควรมีอย่างน้อย 405 คน โดยผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล รวมเป็น 500 คน และได้รับกลับคืน 465 คน ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 465 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยในการสุ่มสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 17 เขต ใช้เกณฑ์ร้อยละ 65 ได้จำนวน 12 เขต

ขั้นตอนที่ 2 จากนั้นสุ่มสถานศึกษาในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามสัดส่วน ได้สถานศึกษาจำนวน 500 แห่ง

ขั้นตอนที่ 3 สถานศึกษา จำนวน 500 แห่ง จากการสุ่มในขั้นที่ 2 ใช้ผู้บริหารสถานศึกษา แห่งละ 1 คน รวมทั้งหมด 500 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ที่	สังกัด	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1	143	28
2	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2	174	34
3	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3	183	-
4	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4	180	35
5	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5	212	42
6	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6	181	-
7	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7	225	44
8	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1	201	-
9	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2	229	45
10	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3	214	42
11	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4	192	38
12	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1	292	57
13	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2	218	-
14	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	233	46
15	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1	223	-
16	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2	262	52
17	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3	190	37
รวม		3,552	500

ที่มา: สำนักงานศึกษาธิการภาค 13 (2565)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นสถานศึกษาปลอดภัยของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์การเป็นผู้บริหาร และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท โดยมีเนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ประสานงานกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ในการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย จากสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 แห่ง

3.3.2 นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย พร้อมทั้งแบบสอบถาม ทั้งหมด 500 ชุด ส่งไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยจัดส่งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

3.3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวม และติดตามแบบสอบถาม พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะต้องอธิบายถึงวัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย และระยะเวลาดำเนินการวิจัย ขั้นตอน วิธีปฏิบัติที่อาสาสมัคร/กลุ่มตัวอย่างจะได้รับ รวมทั้งข้อมูลส่วนตัวของอาสาสมัคร/กลุ่มตัวอย่าง จะเก็บเป็นความลับ ให้ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยข้างต้นได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนามลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ โดยยึดหลักจริยธรรมในการวิจัย

3.3.4 ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ 465 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93 และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจาย

3.4.2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ซึ่งสรุปวิธีดำเนินการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ระยะการวิจัย/ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลลัพธ์
ตอนที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัยของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	1. วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 2. ยกร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 3. ตรวจสอบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ	(ร่าง) ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จากผู้ทรงคุณวุฒิ
ตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	1. เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามโครงสร้างจากผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ	องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ระยะการวิจัย/ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	วิธีดำเนินการวิจัย	ผลลัพธ์
ตอนที่ 3 การตรวจสอบความ เที่ยงตรงตามสภาพของ องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียง เหนือตอนล่าง 1	การตรวจสอบยืนยันความเที่ยงตรงตามสภาพของ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 30 คน ที่เป็น กลุ่มผู้รู้แจ้งชัด	องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็น สถานศึกษาปลอดภัยของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีความเที่ยงตรงตามสภาพ

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้
ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย จากนั้นนำไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และกำหนดเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบ
และตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
มีจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก 25 องค์ประกอบย่อย 81 ตัวบ่งชี้ สรุปผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
1. ด้านอุบัติเหตุและ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	1. สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	6
	2. การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่	3
	3. การใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักร	5
2. ด้านอุบัติเหตุ	1. การป้องกันภัยที่เกิดจากธรรมชาติ	3
	2. การป้องกันภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์	3
3. ด้านปัญหาทางสังคม	1. การป้องกันผลกระทบในสังคมทางร่างกาย	8
	2. การป้องกันผลกระทบในสังคมทางจิตใจ	8
4. ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาผู้เรียน	1. การจัดการเรียนการสอน	5
	2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต	8
	3. การวัดผล และการใช้กฎระเบียบ	4
	4. การจัดระบบคัดกรองและดูแลช่วยเหลือนักเรียน	6
5. ด้านการกำหนดนโยบาย และแผนจัดการความ ปลอดภัย	1. การกำหนดนโยบาย	6
	2. การกำหนดมาตรการ กฎระเบียบหรือคู่มือ / แนวทางว่าด้วยความปลอดภัยใน สถานศึกษา และจัดทำแผนจัดการความปลอดภัย	7
	3. การป้องกันและเฝ้าระวัง	4
	4. การมีส่วนร่วม	5

* องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่นักวิชาการแสดงความคิดเห็นตรงกันและมีความถี่ร้อยละ 40 ขึ้นไป

4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Principal Component Analysis: PCA) เพื่อจัดตัวแปรองค์ประกอบ (Factor Extraction) และการหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax) รวมทั้งการพิจารณารายละเอียดของเนื้อหาแต่ละองค์ประกอบ ได้องค์ประกอบใหม่ 6 องค์ประกอบ 72 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม (2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน (3) ด้านการป้องกันปัญหาทางสังคม (4) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (5) ด้านอุปถัมภ์ และ (6) ด้านการดำเนินการตามแผนจัดการความปลอดภัย โดยมีค่าไอเกนเท่ากับ 47.518, 3.969, 2.471, 1.963, 1.608 และ 1.369 ตามลำดับ และมีร้อยละสะสมของความแปรปรวน 72.715 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าไอเกน ค่าร้อยละความแปรปรวนและค่าร้อยละสะสมความแปรปรวนขององค์ประกอบความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ค่าไอเกน	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละสะสมความแปรปรวน
1. ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม	24	47.518	58.664	58.664
2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน	17	3.969	4.900	63.565
3. ด้านการป้องกันปัญหาทางสังคม	16	2.471	3.051	66.616
4. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	6	1.963	2.424	69.039
5. ด้านอุปถัมภ์	6	1.608	1.985	71.025
6. ด้านการดำเนินการตามแผนจัดการความปลอดภัย	3	1.369	1.690	72.715

4.3 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพ ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 กับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับ 3.51 ($\mu = 3.51$) ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวบ่งชี้ และสามารถยืนยันได้ว่าตัวบ่งชี้ ทั้ง 72 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที (t-test) กับเกณฑ์ ($\mu = 3.51$) ขององค์ประกอบความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	p
1. ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม	4.74	0.46	71.154**	.000
2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน	4.86	0.37	82.236**	.000
3. ด้านการป้องกันปัญหาทางสังคม	4.78	0.43	64.656**	.000
4. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	4.76	0.44	37.660**	.000
5. ด้านอุปถัมภ์	4.76	0.51	32.853**	.000
6. ด้านการดำเนินการตามแผนจัดการความปลอดภัย	4.82	0.59	21.040**	.000

**p<0.01

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลังจากสกัดองค์ประกอบและหมุนแกนแบบตั้งฉาก ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ ที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 มีจำนวน 6 องค์ประกอบ 72 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการป้องกันปัญหาทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 5) ด้านอุบัติเหตุ และ 6) ด้านการดำเนินการตามแผนจัดการความปลอดภัย โดยองค์ประกอบ 1 – 6 มีค่าไอเกนเท่ากับ 47.518, 3.969, 2.471, 1.963, 1.608 และ 1.369 ตามลำดับและมีร้อยละความแปรปรวน 72.715 โดยแต่ละองค์ประกอบ อภิปรายผลตามลำดับดังนี้

5.1 ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า มี 24 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษามีการประกาศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มาตรการให้ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประกาศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มาตรการให้ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ ถือเป็นการให้ครอบครัวนักเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ซึ่งผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างมากในการเป็นผู้นำในการกำหนดนโยบาย การมอบหมายอำนาจหน้าที่ การสั่งการ การบริหารจัดการ และกำกับติดตามดูแลในทุกด้าน เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา นอกจากนี้ จินตวิทย์ เกษมสุข (2561) กล่าวว่า แนวคิดการมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นตัวอย่างแนวคิดหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้เกิดกระบวนการสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมหรือชุมชนให้เป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง จะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพราะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนนี้ จะเป็นพลังชุมชนที่ผลักดันให้เกิดการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาของชุมชนในแต่ละขั้นตอนให้บรรลุเป้าหมาย เห็นได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร เพราะจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของและยินยอมปฏิบัติได้อย่างสมัครใจ และสอดคล้องกับ อติศร ตีปานธรรม (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดระบบความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อที่จะให้นักเรียนมีความปลอดภัยนั้น โรงเรียนต้องเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการที่จะช่วยกันวางแผน ปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง หรือแผนในการรักษาความปลอดภัย โดยต้องมีการอบรมบุคคลในหน่วยงานให้รู้ เข้าใจ และปฏิบัติตามระเบียบได้

5.2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า มี 17 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษามีการมอบหมายให้ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา มีหน้าที่ในการประเมินนักเรียนรายบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวัดผลและประเมินผลนักเรียนรายบุคคล เป็นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินการแสดงออกผ่านการปฏิบัติ เพื่อค้นหาศักยภาพหรือคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้เรียน โดยดำเนินการต่อเนื่องตลอดการเรียนการสอน ผสานทั้งการเรียนการสอน การเรียนรู้ และการประเมิน ด้วยเครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลาย ที่จะช่วยสะท้อนถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียน ตลอดจนการนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็งหรือข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ตรงจุด สอดคล้องกับ สุกัญญา พรน้อย (2562) กล่าวว่า การสอนให้นักเรียนรู้จักความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ว่า มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลัก ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2580) เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิดการจัดการการศึกษา โดยได้กำหนดในยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การจัดการศึกษาที่ครอบคลุมประเด็นหลักสำคัญที่มีผลด้านความมั่นคงแก่คนในชาติจะส่งผลให้ทุกคนมีจิตสำนึก ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิด

ทัศนคติ ความเชื่อค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกศตวรรษที่ 21 สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติและสงบสุข อันจะส่งผลให้สังคมและประเทศเกิดความมั่นคง อารงรักษาอธิปไตย และผ่านพ้นจากภัยคุกคามต่าง ๆ ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

5.3 ด้านการป้องกันปัญหาทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า มี 16 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษามีการสำรวจนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ทั้งกลุ่มผู้กระทำ ผูกกระทำ และพื้นที่ที่เป็นจุดเสี่ยงเพื่อป้องกันผลกระทบทางจิตใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง เพราะเด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น สถานศึกษามีการสำรวจนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ทั้งกลุ่มผู้กระทำ ผูกกระทำ และพื้นที่ที่เป็นจุดเสี่ยง ถือเป็น การคัดกรองข้อมูลนักเรียนเบื้องต้น เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแล ปกป้อง ค้ำครอง สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (2546) ได้กล่าวถึงเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี ได้รับการดูแลให้พัฒนาการตามวัย และเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัย ได้รับความคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่ไม่ประสบปัญหา และสอดคล้องกับ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (2563) ได้กล่าวถึงการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กทุกรูปแบบ โดยการรณรงค์ให้บุคคลที่อยู่แวดล้อมเด็ก ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู คนในชุมชน และคนในสังคม เกิดความตระหนักต่อผลกระทบของ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กมาอย่างต่อเนื่อง และร่วมมือกันดูแลและปกป้องเด็กให้ปลอดภัยจากความรุนแรง เช่น การเข้าใจพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย การเข้าใจถึงพฤติกรรมของเด็ก หากมีปัญหาให้ค้นหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไข การใช้วิธีการเชิงบวกดูแลเด็ก การไม่ซ้ำเติมเด็ก เป็นต้น

5.4 ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผลการวิจัย พบว่า มี 6 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษามีการตรวจสอบโครงสร้าง และซ่อมแซมส่วนประกอบอาคาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาให้ความสำคัญด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมเพื่อความปลอดภัยของนักเรียน และนักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยเป็นอย่างดีตามลำดับ ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (2566) ได้กล่าวถึงนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน ข้อที่ 1 ความปลอดภัยของผู้เรียน ด้วยการบริหารจัดการตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ การป้องกัน การปลูกฝัง และการปราบปราม ให้เกิดความปลอดภัยในสถานศึกษามากที่สุด โดยใช้กลไกตามนโยบายความปลอดภัยในสถานศึกษา เป็นหลักการในการทำให้ผู้เรียนเข้มแข็ง จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะสามารถดูแลผู้เรียนให้มีความปลอดภัยได้อย่างแท้จริง สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีคุณภาพ เกิดความปลอดภัยอย่างมั่นคงและยั่งยืน

5.5 ด้านอุบัติเหตุ ผลการวิจัย พบว่า มี 6 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษามีการวิเคราะห์การจัดการปัจจัยเหตุและการสำรวจข้อมูลความเสี่ยงภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความปลอดภัยในโรงเรียน เรื่องการวางแผนรับมือภัยพิบัติ มีความสำคัญมากที่โรงเรียนจะต้องมีการเตรียมการในการวางแผน การดำเนินงานต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่รู้ล่วงหน้ามาก่อน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดหมุดหมายที่สอดคล้องกับความปลอดภัย เพื่อลด และป้องกันผลกระทบจากภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นกับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2565) ได้จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่มีการเตรียม

ความพร้อม เพื่อป้องกันและลดความเสียหายได้ โดยให้ความสำคัญกับการป้องกัน การลดผลกระทบและการเตรียมความพร้อม ในช่วงก่อนเกิดภัยพิบัติควบคู่กับการจัดการภาวะฉุกเฉินในขณะเกิดภัย รวมถึงการฟื้นฟูบูรณะภายหลังภัยพิบัติ

5.6 ด้านการดำเนินการตามแผนจัดการความปลอดภัย ผลการวิจัย พบว่า มี 3 ตัวบ่งชี้โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ สถานศึกษามีการจัดทำประกันชีวิตและคุ้มครองสุขภาพให้แก่แก่นักเรียนทุกคน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การให้ความสำคัญ คุ้มครองความปลอดภัยด้านต่าง ๆ จะต้องมีการวางแผนและดำเนินการตามแผนเพื่อช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญและเป็นตัวกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ นอกจากนี้ สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน) (2563) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นแนวทางการป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุและการเจ็บป่วยจากการทำงาน สถานประกอบกิจการต้องดำเนินการค้นหาอันตรายและลดความเสี่ยงต่ออันตรายนั้น ตลอดจนหาสาเหตุของอุบัติเหตุและการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับลูกจ้างและผู้ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นายจ้างต้องจัดให้มีข้อบังคับว่าด้วยความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานไว้ในสถานประกอบการ เพื่อควบคุมมิให้มีการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการทำงาน สอดคล้องกับสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (พ.ศ. 2564 – 2569), (2564) ได้กล่าวถึงแผนแม่บทความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีเป้าประสงค์หลัก ดังนี้ 1) เพื่อสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมเชิงป้องกัน และ 2) เพื่อให้เกิดความร่วมมือในทุกภาคส่วน ในการผลักดันให้งานความปลอดภัยและอาชีวอนามัย ขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล จะเห็นได้ว่ากฎหมาย ระเบียบ และแผนแม่บทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ส่วนราชการดำเนินการตามมาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย ให้เกิดความปลอดภัยแก่บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กร โดยหัวหน้าส่วนราชการมีหน้าที่จัดและดูแลสถานที่ราชการที่ตนรับผิดชอบและผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มีสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ซึ่งการดำเนินการตามแผนจัดการความปลอดภัยจึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสู่ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมให้สถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานหรือกิจกรรมความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย

6.1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์และรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการนำไปปรับปรุง และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมให้สถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคอื่น ๆ นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานหรือกิจกรรมความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ตามบริบทที่เหมาะสมในแต่ละภาคต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ควรมีการศึกษาเพื่อยืนยันเชิงทฤษฎีขององค์ประกอบความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เช่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

6.2.2 หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ควรมีการวิจัยองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นสถานศึกษาปลอดภัย ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบงานวิจัยอื่น ๆ อาทิ การหาความสัมพันธ์หรือการศึกษาเป็นรายกรณี การพัฒนารูปแบบองค์กร กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา การศึกษานวัตกรรม ใหม่ ๆ เป็นต้น

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2565). *แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570*.
<https://ndwc.disaster.go.th/ndwc/cms/2744?id=44525>
- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2566). *แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมสุขภาพจิต. (2563). *รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2563*. ลพบุรี.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 26(50), 169-186. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/116188/89514>
- ธวัชชัย สุนทรนนท์. (2565). *องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นคู่มืออาชีพในยุคดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้* [วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง. หน้า 1-149.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546, 2 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. หน้า 1-29.
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550, 7 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอน 52 ก. หน้า 1-23.
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2563). *คู่มือป้องกันความรุนแรงต่อเด็ก*. มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก.
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1-74.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอน 40 ก. หน้า 1-90.
- สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน). (2563). *ความปลอดภัยสำหรับลูกจ้าง. มือแนวการจัดทำแผนงานด้านความปลอดภัยในการทำงาน สำหรับงานก่อสร้าง*. สำนักความปลอดภัยแรงงาน, กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2564). *แผนความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน*. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานศึกษาธิการภาค 13. (2565). แผนพัฒนาทางการศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (พ.ศ. 2566 – 2570) ฉบับปรับปรุง. สำนักงานศึกษาธิการภาค 13.
- สุกัญญา พรน้อย. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อดิสร ตีปานธรรม. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.